

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Libellus Sodalitatis: Hoc Est: Christianarum Institutionum Libri quinque

Coster, Franciscus

Antverpiæ, 1587

10 De examine iudicij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46553](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46553)

INSTITVTIONVM LIB. III. 195
conscientia iudicabit verissimas esse accusa-
tiones? quò se conuertet, cùm Iudicem vi-
debit iratum, Sanctos indignabundos, dæmo-
nem, vt abreptum in gehēnam præcipitet, ac-
currentem, conscientiam sibi malè consciam
obiecta crimina confitentem?

CAPVT X.

DE EXAMINE IVDICII.

CONSIDERA deinde examē ipsum
quod instituetur, factorum, dictorum,
cogitatorum, in quo examine tria sunt
præcipua, quæ metū possunt adferre. Primum
est, multitudo earū rerum de quibus erit red-
denda ratio: nā cui plus datum est, plus requi-
retur ab eo. Scriptura nos vocat œconomos, & *LUC. 12.*
dispensatores bonorum Domini nostri: bona
item ista terrarū dicuntur nō nostra, sed alie-
na: Si in alieno (inquit) fideles nō fuistis, quod *LUC. 16.*
vestrum est, quis dabit vobis? Non minus se-
uerè reperet à nobis. Deus rationē omniū bo-
norum concreditorum, atque nos à famulis &
œconomis nostris. Esto igitur diues quispiam
mercator, qui misso ad nundinas famulo, iu-
beat optimas merces emi, easq. diuersarū re-
gionum, Italicam byssum, Hispanica aroma-
ta, Germanica vina, Belgicos pannos, & quic-
quid Gallia, Anglia, Norvvegia, præclarū ha-
bet: tradat verò illi ad hæc cōparanda, mone-
tam omnis generis, quæ in prædictis regioni-
bus grata sit: addat deinde munera amicis
fautoribusq. offerēda; & deniq. filios illi suos

N 2 tres

tres adoleſcentes adiungat, quorum curam ei ſingulari ſtudio & affectu cōmendet. Peractis nundinis, vbi domum reuerterit ſamulus, exigetur ratio de mercibus, de muneribus, de filiis. Et quidem de mercibus: Primò, an ſicut iuſſus fuerat, vniuerſam pecuniam in merces expenderit: Secundò, quas nã emerit: Tertio, an bonas, an viles, laceras; ſingulæ namq. inſpiciuntur: Quartò, an equabili precio, nec carius, nec vilius. Non vocabit culpa apud dominũ ſamulus, ſi cùm merces in mercatu non deeſſent, vniuerſam pecuniã ex ipſius mandato, pro iis cōparandis, non expoſuerit, multatq. que vtilis neglexerit. Secundò, multo minus, ſi cùm ad emendũ magna pecunia data miſſus fuerit, nihil tamen emerit. Tertio, neque erit immunis à reprehensione, ſi nō bonas, ſed laceras, veteresq. res domum tulerit, cùm eodẽ precio offerrentur res præſtantes. Quartò, ſi ſpõte ſua carius emerit, cū potuiſſet vilius. Quintò, grauiſſimã incurret dñi offenſam, ſi aliis, præfertim hoſtibus ſuratis domini, emerit, non domino ſuo. Sextò, ſi furatus pecuniã in ſuum aut aliorum uſum conuerterit. Quod ad munera attinet, in magna ei culpa ponetur, ſi ea dare neglexerit, quibus iuſſus fuerat, ſed vel perire ſua incuria permiferit, vel aliis obtulerit, vel ſibi ſeruauerit. Deniq. de filiorũ cōmiſſorum cura inquiretur, quos ſi vel fugere, vel inſolẽter ſe gerere, vel inopiam incommodaq. pati, cùm potuiſſet cauere, vel miſerè interire permiferit, ſuiq. ipſius potius, quàm illo-

illorum rationē habuerit, meritò graui pœna corripendus veniet. Hæc ad te referas, quem Deus bonorum suorū constituit œconomum, atq. ad nundinas rerū cœlestium, in hunc mūdum ablegauit, pecunias varias, nē p̄ diuersa beneficiorum genera cōmisit. Primò, vitam ipsam. Secundò, animā cum facultatibus suis, atq. potentiis, docile ingenium, tenacem memoriā, eruditionē, prudentiā, & quicquid ad animum pertinet. Tertiò, corpus sanū, vires, formam honestā, nobilitatē, vsum loquendi, dicendiq̄ue facultatē. Quartò, Externa bona, diuitias, honores, dignitatem, autoritatē, cibum, potumq̄ue, locū, & tēpus ipsum, in quo viuimus. Munera sunt cū cæteræ diuitiæ, tū maximè Ecclesiastica bona. quæ ad inopū necessitates, cultumq̄. Ecclesiarū fuerunt à maioribus relicta & donata: filij sunt quoscunque nostræ curæ Deus commisit, liberi nostri, famuli, mercenarij, & nobis quacunque ratione subiecti.

Examen igitur à Deo sic instituetur, vt inquirat, an his beneficiis omnibus bonisq̄. acceptis, ad ipsius gloriā vsi fuerimus. Indignabitur enim Deus, Primò, si aliquod talentum neglexerimus expendere, tametsi reliqua in bonum vsum conuerterimus: nēpe si scientia quidē, eloquentia, autoritateq̄ue rectè fuerimus vsi, pecunias verò nō vtiliter elargiti, tēpus sine fructu triuerimus, verbaq̄. temerè effuderimus. vult enim Deus, nihil quod nobis ad lucrū cōmisit, suo lucro vacare. **Quamob-**

N 3 rem,

rem, Secundò, graui peccato se illi obstrictos intelligent, qui talenta omnia inutiliter expèdunt, neq. lucri aliquid ad animæ suæ salutē reportant. Terriò, etiam illi, qui in rebus non omninè quidē malis, aut noxiis, sed non perinde integris, atq. vtilibus, toti occupantur, vt qui ad altiora nati, ingenia sua in rebus minutioribus, vt musicis, poëticiis, tēporalibus, externisq. occupationibus, & curis defigunt; qui bona & cetera, vel praua intentione corrumpūt, vt qui ad laudē & inanē gloriā eleëmofynam tribuunt, qui in confessione peccatū aliquod, de industria, silentio prætereunt, qui Christi corpus in peccato suscipiunt, vel negligentia obscurant, & quasi puluere aspergūt, vt qui in oratione mentē habent lōgè lateq. dispersam, & vagantē: qui vanis sermonibus dissoluūtur, quando in pauperē conferūt eleëmofynā, &c.

Psal. 74.

Ait enim Dominus: Ego iustitias iudicabo: bona inquā opera, quā rectē sint facta, examinabo. Quartò, qui carius emerint, hoc est, pro ratione pecuniæ expositæ, parū retulerint domū; vt sunt qui cū præstantia à Deo acceperint talenta, magnas vires, & opes, plurimum tēporis, &c. exiguum tamē lucri fecerint. Vires corporis ferebant quidē maiores labores, diuitiæ maiorē eleëmofynā; etas tot annorum auctiores virtutes: at ipsi minoribus contenti fuerunt. Monuit itaq. rectē sapientia: Quod-

Eccles. 9.

cunque potest manus tua, instanter operare. Quintò, qui contra Dñm talentis vsi fuerint; doctrina ad hæreses; pecuniis ad fastū, luxū, libi.

libidinē; verbis ad blasphemias, cōuitia, periu-
 ria, impuritātē, detractiōnē; potestate ad pec-
 cata sua a iōnēque, &c. Sextō, qui talenta Do-
 mino furto abstulerint, atque ad sua ipsorum
 cōmoda retulerint, vt qui in diuitiis atq. ho-
 noribus oblectantur, & in bonis Domini sui,
 non aliter atq. si à Deo accepta nō essent, gau-
 dent, deliciantur, glorienturq. Iā verò de mu-
 neribus, hoc est, de eleēmofynis in pauperes
 erogatis, cum omnibus quidē, potissimū tam-
 en cū iis, qui Ecclesiasticis Sacerdotiis sunt
 ornati, districta accurataque instituerur quæ-
 stio. Siquidē res pauperum, nō pauperibus da-
 re, par crimen sacrilegij est: & (quod olim Ca-
 nonico cuidā scripsit B. Bernardus) quicquid
 tibi seruas præter victū & simplicē amictum,
 tuum non est, rapina est, sacrilegiū est. Et sicut
 grauius in sacerdotū, quàm in sæculariū vitia
 animaduerterur (quia apud sæculares nugæ,
 sunt nugæ: sed in ore sacerdotis nugæ sunt
 blasphemix) ita seuerius in Ecclesiastica bona
 inquiretur, nēpe de beneficiorum numero, de
 prouentuum magnitudine, de sumptibus fa-
 ctis, in quos vsus, de possessione eorum legiti-
 ma, an per simoniam parta, aliaque id genus
 innumera.

Deniq. de subditorū peccatis negligēti cu-
 ra, ignorantia, exiguo profectu, reddenda erit
 superioribus ratio; nō modò an doctrina, ver-
 bo, aut exēplo præbuerint ad malū occasiōnē;
 sed an omissione, negligentia, & negociis, aut
 occupationibus aliis minus necessariis de-

renti eorum salutem aut progressum minus promouerint.

Secundū, quod in hoc diuino examine me-
tum conciliabit, est Iudicis exactissima & dili-
gentissima de singulis inquisitio, accurata in-
spectio, & seuera punitio. Quis paterfamilias
in magnis rationibus obulū vnum, qui fortē
periisset, a famulo exigit? at Christus non solū
nouissimum quadrantem reddi iubebit, sed de
omni verbo otioso rationē exiger; quanto ma-
gis de his, quæ otioso verbo grauiora erunt?
Quis item antiquas offensas minutioresque,
quæ memoria exciderant, in mediū adducit?
at Deus occultissima quæq. inuestigabit, scru-
tabiturq. Herusalē in lucernis, & sordes om-
nes minimosq. pulueres in angulis abstrusos
proferet in lucē. Quis deniq. cogitationes in-
dagat, quando res ipsa quæ præstatur, est utilis
& cōmoda? De⁹ autē penetrabilior omni gla-
dio ancipiti penetrabit vsq. ad diuisionē ani-
mæ & spiritus, distinguens inter animæ, hoc
est, naturę cogitationes, & diuini spiritus mo-
tiones, discernēs intētionēs intimas cordis, ip-
sasq. medullas, & animæ cōpages, ne quid vel
intus lateat impuritatis, vel foris adhæreat.

Tertiū est, grauissima & acerrima Christi
Isaie 55. Iudicis de rebus existimatio. Nō enim cogi-
tationes meæ, cogitationes vestræ, neque viæ
meæ, viæ vestræ, dicit Dñs: quia sicut exalta-
tur celū à terra, ita cogitationes meæ à cogita-
tionibus vestris. Qui bonos habet oculos, &
acutè videt, minimas notat & obseruat macu-
las.

Soph. 1.

Isaie 55.

las: qui valde studiosus est mundicie, non potest ferre vel exiguas in pretiosa veste sordes: in facie speciosa & pictura excellenti, paruus nauus ab artifice peritissimo notatur facillimè: Christus amantissimus puritatis, atq. adeo ipsa puritas, aspectu suo omnia peruens, & penetrans in anima nobilissimo pulcherrimoque Dei opere, minimos nauos & videt clarissimè, & fert iniquissimè. Nos velati corpore, oculis mentis capti, sordibusq. vitiorum immersi, vix quod rectum est, aliquo modo perspiciamus. Itaque nos quædam arbitramur exigua peccata, in quæ Deus grauissimè animaduertit. Quis nostrum non existimaret exiguum peccatū Adami, primi parentis, qui ut *Gen. 3.* vxoris desiderio satisfaceret, pomum vnicum gustauit: & quis magni faceret colligere ligna *Num. 25.* pauca, die Sabbati, ad culinæ necessitatem? Quis Moyfi peccatum, quo iusta indignatione comotus hoc solū dixit: Audite rebelles, & *Num. 20.* increduli, num de petra hac, poterimus vobis aquā educere? Quis factum Achan, qui ex hostium *Iosue 7.* ciuitate nonnulla clam seruauit de bonis gentiliū contra ducis sui Iosue mādaturum? & Ananię Saphiręq. mendaciū, qui metu egestatis non integrū pretium venditi agri B. Petro obrulerunt? & hi tamen omnes grauissimè puniti, euidenter docuerūt, quanti apud Deū hæc peccata fuerint. Adami peccatum etiamnum luimus: collector lignorum, & Achan lapidibus obruti fuerunt: Moyses mortaliū omnium māsuētissimus, Deoq. charissimus, ad ter-

- ram promissionis non aspiravit: Ananias & Saphira, morte mulctati. & quis reum gehennæ putaret illū, qui dicit fratri suo fatue, nisi Iudex ipse affirmaret? Rursus nonnulla nos in peccatis non numeramus, quæ peccata sunt in iudicio Dei. Ionathas ignorans patris sui indiscretum mandatū, nonnihil mellis gustavit, quod Deus, quā sibi ingratum fuerit, negato oraculo, paterfecit, eratque iam capite plectēdus Ionathas, nisi populi auctoritate fuisset liberatus. David quod vana quadam levitate impulsus numerādum populum curavisset, punitus est triduo, interitu 70. millium hominum. unde magno affectu clamare cepit: Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me Domine. Sunt rursus quæ nos in bonis operibus ponimus, corā Deo peccata graviter punienda: Bethsamitæ, visa arca, obtulerūt sacrificium, ex eisq. occisi 70. nobiles viri, & 70. millia è plebe. Saul parcēs Amalech, & melioribus ovium gregibus, ad sacrificium, traditus est diabolo, priuatusq. regno, mortem deniq. sibi ipse consciuit. Oza leuita, tenens arcā Domini ne caderet, subito periit. Propheta ab altero diuinū præceptum mentiente, ad cibum sumendū inductus, à Leone occisus est. B. Petrus, observans Dei sui maiestatem, cum recusaret humiliter pedes sibi à Christo lavari, audiuit: Nisi lavero te, non habebis partem mecum. In hoc ergo Christi æquissimo iudicio. multa adferentur in lucē examinanda occulta, & quæ non arbitramur considerāda, ne-

dum punienda. Plerique, se multis meritis,
 bonisq. operibus existimant placere Deo, qui
 tunc se prorsus vacuos omni merito inueniēt:
 vel quia mercedē in hac vita mortali per fœ-
 licitatē temporālē receperunt: quemadmodū
 purpurato illi Epuloni dictum fuit: Fili recor- *Luc. 16.*
 dare quia recepisti bona tua in vita tua: vel
 quia bona illa opera per inanē gloriam, aliāve
 peccata, vitiū contraxerunt, vel euauerunt.
 Quemadmodum de ieiuniis, eleēmosynis &
 orationibus Phariseorum testatur Dominus: *Matth. 6.*
 Receperunt, inquit, mercedē suam: & de aliis;
 Multi dicent mihi in illa die, Domine, nōne *Matth. 7.*
 in nomine tuo prophetauimus, & in nomine
 tuo Dæmonia eiecim⁹, & in nomine tuo vir-
 tutes multas fecimus; & in plateis nostris do-
 cuisti: concionati sumus, conciones continen-
 ter audiuimus, ad fidei confirmationē mira- *Ibidem.*
 cula edidimus? Quibus respōsurus est Domi-
 nus: Amen dico vobis, nunquam noui vos, ne-
 tum quidē, cū miracula ederetis, tamq. præ-
 stantia opera perficeretis: discedite à me om-
 nes operarij iniquitatis. Non deerunt qui se
 frequenter confessos affirmabūt, & à peccatis
 liberos existimabunt; qui iisdē adhuc peccatis
 maculati condemnabuntur: vel quia sine pec-
 catorum vero dolore cōfessi: vel quia sine pro-
 posito mutandæ vitæ. Quis igitur non metuat
 iudicia Dei? quis gloriatur se castum habere
 cor? quis nō videat quā sit necessariū, vt sem-
 per sit pavidus, omniaque suspecta habeat, nec
 securē viuat, suisque vitiis laxet habenas? Si
 enim

enim iustus vix saluabitur; si B. Paulus, hoc Dei iudicium tā anxie metuit; si sancti omnes reformidarunt Christi aduentum ad iudicium; impius, & peccator vbi apparebunt?

CAPVT XI.

DE SENTENTIA IVDICIS.

DISCUSSIS cognitisq. causis, procedetur ad sententiæ pronuntiationem. Gerit se Christus ritu præceptoris, qui iniuncta discipulis lectione, vidēs eos studiorum tempore nugari, garrere, ridere, ludere, & aliis rebus illicitis operā dare, silet vsq. in tempus recitandarū lectionum, quando ignoratæ lectionis, ab omnibus meritas pœnas reperet. Ita Christus de cælis prospectat quid agamus, patiturq. nos pro arbitratu nostro viuere, & quidlibet agere: Hęc est, inquit, hora vestra, & potestas tenebrarū. hora est breue tempus. At vbi venerit nō hora, sed dies Domini, acerrimū ager non iam monitorem, sed iudicem, sententiāq. sua terreat impios. Quę sententia multis nominibus erit formidabilis, summeq. metuenda. Primò à constātia & integritate iudicis, qui nullis precibus, nullis lacrymis, nullis promissis, nullo proposito emendationis, & pœnitentię, nulla intercessionē sanctorū flectetur, nullius terreatur nobilitate, nullius eruditione, nullius autoritate, potentia, diuitiis: Nullas admittet excusationes, sed pro iustitia iudicabit impios. Apud mortales videntur locū aliquē habere excusa-

tiones